

DE VIER LEVENS VAN CIRCUS MAXIMUS

3 oktober 1980. Met nummer 40 van de lopende jaargang viert het weekblad *Eppo* zijn vijfjarig bestaan. Voor de gelegenheid wordt een bijlage, *Eppo Plus*, meegeniet, waarin een hele resem sterkhouders van het weekblad de revue passeren. Ook de leden van *Circus Maximus* zijn na een lange afwezigheid nog eens van de partij. Het wordt hun zwanenzang in *Eppo* en het einde van hun tweede stripleven. Maar onkruid vergaet niet en het circusgezelschap zal nog minstens twee keer reïncarneren.

door Peter D'Herdt

HET EERSTE LEVEN (1970): PIRANA, PELI EN GROOVY CIRCUS

Leon Van De Velde wordt op 9 februari 1947 geboren in Zele, als de zoon van een vloerder en een cafébazin. De man die later beroemd en berucht zal worden als cartoonist Pirana, tekent al van kindsbeen af graag en goed. Zijn moeder gelooft in hem, maar van zijn vader krijgt hij weinig steun. Hij herinnert zich in 2014: "Als hij thuis kwam en ik zat te tekenen, maar mijn huiswerk was nog niet gemaakt, pakte hij resoluut alle papier en potloden af en gooide het in de Leuvense stoof."¹ Toch krijgt hij een kans om zijn dromen waar te maken. Op zijn vijftiende mag hij naar de Academie in Antwerpen. Het avontuur loopt faliekant af. Hij moet er fruitschalen in plaats van stripverhalen tekenen, hij kan als simpele plattelandsjongen niet aarden tussen de Antwerpse stadsmussen en is op het einde van het schooljaar niet geslaagd. Zijn vader vindt het welletjes en

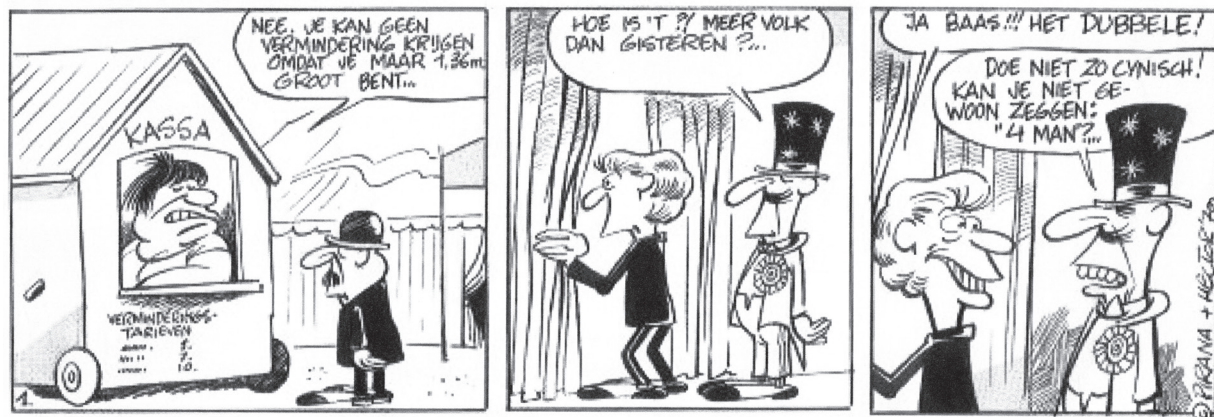
dwingt zijn zoon om in zijn voetsporen te treden: Leon wordt – dik tegen zijn zin – vloerder.

Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en zijn weinige vrije tijd wijdt hij toch weer aan tekenen. In het weekend volgt hij les op de Koninklijke Academie van Dendermonde, waar hij de drie jaar jongere Hector Leemans leert kennen. Ook die mocht op zijn vijftiende naar de Academie, maar dan wel in Dendermonde én met de volledige steun van zijn ouders. Hec is dan al een bezige bij. Met een andere medestudent, Sylvain Polfiet, maakt hij een actiestrip rond geheim agent Brian Howell. Met Leon, die zich op voorspraak van Hugo

Boven: Gags van Peli door Pirana en Hec Leemans uit 1970.
Links: Zelfportret van Hec Leemans voor *Ciso Striggids* nummer 16 (1978).

Een strook uit Groovy Circus (1970), de oerversie van Circus Maximus.

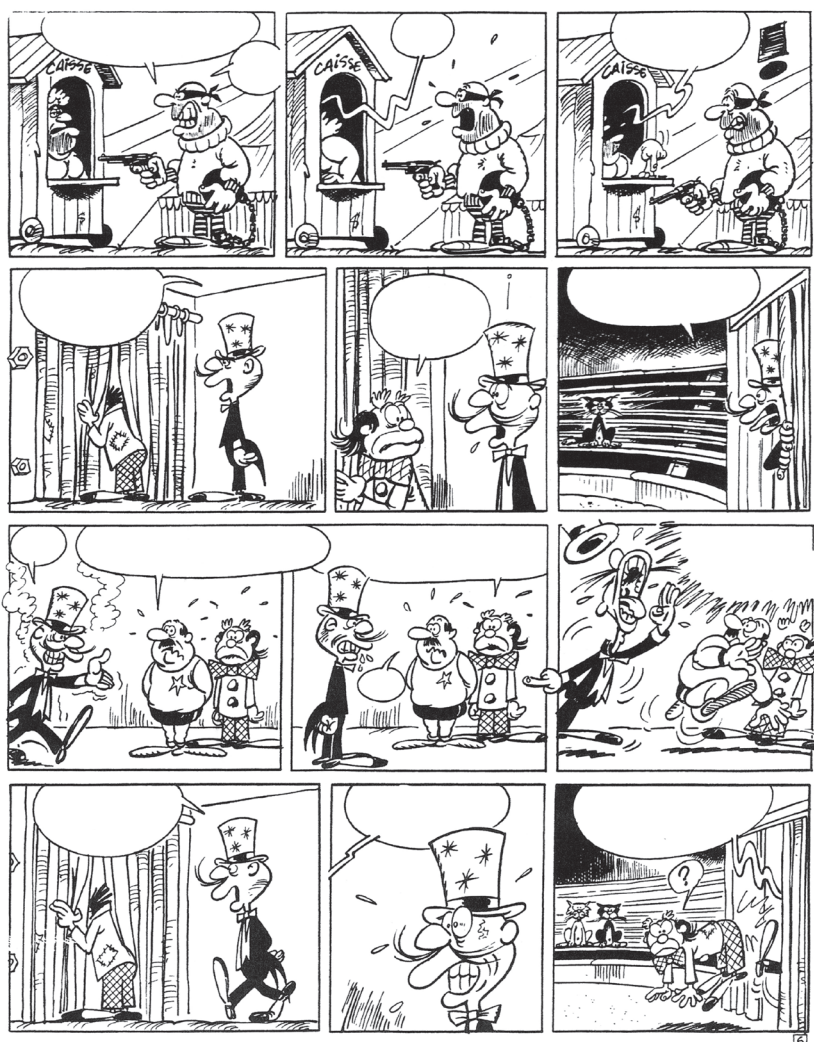

De Kempeneer en geïnspireerd door lectuur over het Amazonewoud intussen het pseudoniem Pirana heeft aangemeten¹, brainstormt hij binnen het humoristische genre. Strookjesgags van *Peli*, de pelikaan, tekent Pirana naar een idee van Hec.

Omgekeerd is het Leon die komt aandragen met een idee rond een circusgezelschap. En nu is het Hec die de stop-

comics zal tekenen. *Groovy Circus*, want zo heet hun strip-project, raakt in 1970 gepubliceerd in een lokaal blad. Het is een oerversie die maar weinig doet vermoeden van wat later bekend zal raken als *Circus Maximus*. Van de dertig à veertig stroken die Hec en Leon samen maken², is vandaag nog nauwelijks iets terug te vinden.

Hec Leemans en Pirana blijven ook lang na hun samenwerking in de jaren 1960 en 1970 vrienden. Hec laat Leon zelfs een tijdje optreden in *Bakelandt* als luitenant Duchamp, de ordonnans van schout Jacobus Devos. Zijn naam doet dan ook een belletje rinkelen. Duchamp is niet voor niets de letterlijke Franse vertaling van Van De Velde, de echte familienaam van Pirana. Hec bekent ook: "Ik heb maar één keer letterlijk foto's gebruikt voor een personage, en dat is in het geval van Pirana, die model stond voor luitenant Duchamp."

Voor een publicatie in *Ciso Stripgids* nummer 16 (1978) van een gag is de tekst gewist en schrijft de redactie een wedstrijd uit om zelf de teksten te bedenken.

LA GRANDE ARMÉE IN HET KLEINE VLAANDEREN

De Franse bezetting in onze gebieden zorgt voor tal van voordelen. Voor het eerst in onze geschiedenis zijn alle mannen vrij en genieten zij in theorie dezelfde rechten en plichten. Ze hebben recht op een eerlijk proces, bescherming door de overheid, goede gezondheidszorg en onderwijs, vrijheid van religie,... De Franse bezetting brengt echter ook een plicht met zich mee, die helemaal niet in goede aarde valt: de opgelegde en bijgevolg ook gehate militaire dienstdienst.

door Bert Gevaert

DE BLOEDWET

Volgens de wet van 19 fructidor (5 september 1798), ook wel de Wet Jourdan-Delbrel genoemd, worden er in Frankrijk en de door Frankrijk bezette gebieden twee principes van militaire rekrutering ingevoerd: een vrijwillige aanmelding in het leger en een verplichte conscriptie. Elke jongeman tussen 20 en 25 jaar komt in aanmerking om voor vijf jaar te dienen onder Franse vlag, tenminste in vreedstijd. In geval van oorlog is er geen duidelijke duur aangegeven. Omdat de Franse staat gedurende de volledige Revolutieperiode en ook onder Napoleon bijna permanent in oorlog verkeert, komt het er op neer dat soldaten het leger pas verlaten na een blessure die hen ongeschikt maakt voor het militaire leven. Het spreekt voor zich dat veel van onze jongens dan ook huiveren om in dienst te treden en met harde hand aangemaand moeten worden om te vechten voor Frankrijk. Omdat de kans klein is dat men ongeschonden naar huis kan terugkeren uit een bloederige oorlog, waar kanonballen en musketkogels om de oren suizen, krijgt de wet in onze gebieden vrij snel de bijnaam "Bloedwet".

Toch hoeft niet iedereen in dienst te treden: de Franse regering zoekt per klasse (leeftijdscategorie) een vast aantal mannen, en die worden uitgeloot. Men kan dus het juiste lot hebben en niet opgeroepen worden. Anderen hoeven niet deel te nemen aan de loting, zoals mannen met kinderen ten laste, maar die hun vrouw verloren hebben of gescheiden zijn, wat trouwens door de Revolutie voor het eerst mogelijk is bij ons. Ook gehuwde mannen kunnen ontsnappen aan hun burgerplicht, als ze niet "toevallig" net getrouwd zijn voor het oproepingsbevel. In de beginperiode kan men in principe zijn dienstplicht niet afkopen, maar rijke burgers

vinden makkelijk arme sloebers die het lot van hun verwende zoontjes op zich willen nemen in het leger. Ook Bakelandt laat zich in 1799 lokken door geld om plaatsvervanger (remplaçant) te zijn voor een gefortuneerd burger. Vanzelfsprekend deserteert hij zodra hij de kans ziet.

AFGEKEURD

Vanaf 1802 wordt het afkopen van de dienstplicht een normale zaak én bijzonder lucratief voor de Franse regering. Maar er zijn nog manieren om te ontsnappen aan het leger. Zo gebeurt het dat mensen zich opzettelijk verminken om medisch afgekeurd te worden. Wie voortanden mist, is onbruikbaar voor het leger. Die zijn namelijk nodig om geweerpatronen open te scheuren omdat in linieformatie beide handen nodig zijn om het geweer vast te houden. Ook jongemannen met platvoeten, een zwak gestel of een (mentale) handicap worden afgekeurd. Uiteraard eist de geldzuchtige Franse staat een vergoeding ter compensatie van dit verlies aan manschappen.

Het wekt wellicht geen verbazing dat heel wat Vlaamse jongens liever hun voortanden met zuur beschadigen of laten trekken of zich kreupel of gek voordoen om niet te hoeven dienen.

En wanneer dat allemaal niet helpt, kiezen ze voor desertie. Om dat te verhinderen, laat de Franse regering soldaten inkwartieren op kosten van de ouders van de deserteur tot de loteling weer opduikt. Soms moeten de ouders boetes betalen of worden hun goederen in beslag genomen. Deserteurs worden achternagezet door de gendarmes en de aanpak van desertie is zonder twijfel de belangrijkste taak van de prefect, die daarin – met veel tegenzin – wordt bijgestaan door de lokale burgemeesters.

Hoewel Bakelandt in De Bloedwet (deel 1, 1978) is gestraft als dienstweigeraar in het Franse leger, loopt hij doorheen de reeks vaak rond in een Frans uniform als vermomming, om een missie te vervullen of om hen zelfs te helpen. In Het Goud van de Consul (deel 2, 1978) is hij al te zien in het uniform van kapitein-veerarts van het Franse bezettingsleger. Het uniform klopt niet volledig met het werkelijke uniform uit die tijd.

BAKELANDT en de ROVERSBENDE van het VRIJBOS!

DE GOUDEN HARP

Aankondigingsstrook (kopie) voor de kranten *Het Laatste Nieuws* en *De Nieuwe Gazet*, verschenen op 26 februari 1980. De voorpublicatie loopt van 27 februari 1980 tot 12 juni 1980.

LAATSTE VAN JANSSENS

Dit album is het laatste dat is geschreven door Daniël Jansens. De scenarist sterft aan een hartinfarct op zesendertigjarige leeftijd op 9 februari 1980. Hec Leemans moet zich vanaf halve pagina 12 behelpen met de uitgebreide synopsis die zijn compagnon-de-route achterlaat.

KOLONIE

De Fransen zitten in dit verhaal met twee problemen: hun wapenleveringen aan de Ierse opstandelingen lopen niet zo vlotjes, maar zijn broodnodig om zo de Engelsen tot een tweede front te dwingen. Anderszijds dreigt er opstand in de overzeese kolonie in Cayenne. Jansens combineert beide elementen in dit verhaal. Zita wordt aanzien als dame van lichte zeden, gearresteerd en op de boot naar de kolonie gezet om de mannen het daar wat meer naar hun zin te maken. De Eglantier, waarmee het transport gebeurt, moet ook wapens leveren aan de Ieren.

DUINKERKE

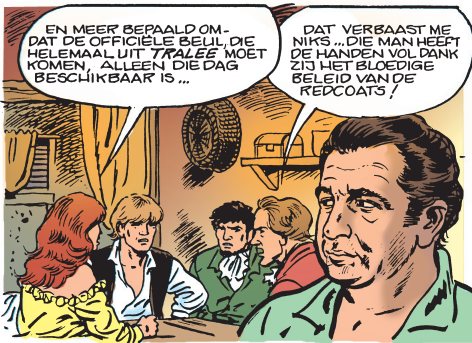
Na twee pagina's vinden we Bakelandt en zijn kompanen terug in Duinkerke. Kaper Jan Baert (1650-1702), naar wie het ronse-laarscafé Jan Bart is genoemd, ziet hier het levenslicht in 1650. Duinkerke is op dat moment nog een onderdeel van de Spaanse Nederlanden. Op 14 juni 1658 worden de Spanjaarden tijdens de Slag bij Duinkerke verslagen door een Frans-Engels leger onder leiding van Turenne. Lodewijk XIV staat diezelfde dag de stad nog af aan de Engelsen. Duinkerke verandert op één dag dus drie keer van bezetter: 's ochtends is

ze Spaans, 's middags Frans en 's avonds Engels. In 1662 koopt Frankrijk de havenstad van Engeland, en maakt er een belangrijke oorlogshaven van die ook als uitvalsbasis dient voor de kaapvaarders, zeg maar zeerovers in officiële dienst, waar ook Jan-Bart deel van uitmaakt.

KNIPOGEN NAAR COLLEGA'S

Het regent verwijzingen naar bestaande tekenaars in dit album. De privésecretaris van Napoleon heet Jacques Géron (1950-1993), een verwijzing naar de striptekenaar van reeksen als *Debby* en *Yalek* en onder

Een cameo van Arthur Berckmans alias Berck.

het pseudoniem Jack-Henry Hopper de tekenaar van enkele erotisch-pornografische strips die in de collectie *Zwarte Reeks* van Sombbrero een plaatsje krijgen. Charlie Schlingo, die de Engelsen na de Franse wapenlevering waarschuwt, is tevens het pseudoniem van Jean-Charles Ninduab (1995-2005), een Franse cartoonist. Bekender zijn wellicht de Vlaamse tekenaars die met naam of gezicht opduiken. Merho leent zijn naam aan kroegbaas McMerhottein die de rebellen verraadt. Arthur Berckmans, onder het pseudoniem Berck de tekenaar van onder meer *Sammy* en *Lowietje*, mag dan weer zichzelf spelen als boer en sympathisant van de United Irishmen. Met de naam van bootsman Jean Couillon van de Eglantier laat Hec Leemans niets aan de verbeelding over. Couillon betekent "klootzak". Wanneer Kipper als scheepschirurgijn de Eglantier tracht op te komen, bedient hij zich van het pseudoniem Théophraste Molière. Compleet verzonnen is die naam niet, maar wel heel vergezocht. Molière verwijst naar de zeventiende-eeuwse Franse toneelschrijver, terwijl de vreemde voor-naam verwijst naar Theophrastus, de Griek die over planten schreef en door Jean de La Bruyère, een essayist, moralist en fan van Molière, in het Frans vertaald werd.

WOLFE TONE

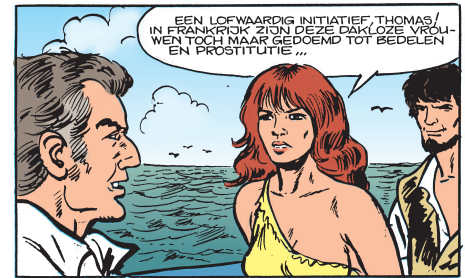
Wolfe Tone (1763-1798), de leider van de opstandelingen, is een historisch figuur. Als Ier én Anglicaan heeft hij echter weinig op met het Engelse bestuur over Ierland. Geïnspireerd door de idealen van de Franse

Revolutie ijvert hij voor een Ierse republiek waar religieuze overtuiging van geen tel is. Zijn Society of United Irishmen moet zowel katholieken als protestanten warm maken voor een gewapende opstand voor de Ierse republiek. De Fransen zijn maar matig enthousiast in het verlenen van materiële steun. Ze organiseren in december 1796 wel de Expédition d'Irlande, die met een vijftienduizend man sterke invasiemacht Ierland moet binnenvallen en de Engelsen verjagen. De expeditie mislukt door de slechte weersomstandigheden. De Engelsen arresteren Wolfe Tone en hoewel hij zich beroept op zijn status als Frans officier, wordt hij ter dood veroordeeld. Wolfe Tone gunt de Engelsen niet het plezier van hem aan de strop te zien bengelen. Hij sterft door eigen toedoen op 19 november 1798, een week na een eerste zelfmoordpoging. In de reeks duikt Wolfe Tone echter opnieuw op in *De Heks van Croagh Patrick* (deel 43, 1989) en *Het Rode Spoor* (deel 44, 1989). Leemans heeft van Jansens ook geleerd om zich niet te veel van de correcte historische chronologie aan te trekken!

TORTUGA

Het zijn voornamelijk prostituees die gearresteerd worden om in de kolonie van Cayenne kosteloos vermaak te bieden en zo de rust mee te verzekeren. Wanneer ze bevrijd worden, gaan ze zeer enthousiast in op het aanbod om op het eiland Tortuga een nieuw leven te beginnen. Zita prijst dit initi-

atief, want in Frankrijk zijn ze toch maar gedoemd tot bedelen en prostitutie. Zita klinkt hier misschien wat naïef, want wie met het Haïtiaanse eiland Tortuga aan een losbandig pirateneiland denkt, heeft gelijk. Tegen de tijd dat Bakelandt actief is, rond 1800, zijn de boekaniers echter al lang verdwenen, en is het een vreedzaam eiland geworden. De slavenopstanden die grote problemen veroorzaken in Haïti zelf, gaan grotendeels voorbij aan dit eiland. Naopoleons zus Pauline laat er zelfs nog een buitenverblijf bouwen. In 1802 worden de Fransen definitief van dit eiland verdreven wanneer Haïti tijdens de slavenopstand voor zijn onafhankelijkheid vecht. Naargelang de datering van het verhaal komen de dames dus terecht op een eiland dat zijn laatste rustige dagen ingaat, of net zijn onafhankelijkheid heeft gevonden als eerste zwarte staat die het kolonialisme van zich heeft afgeschud.

GOUDEN HARP

Een verklaring voor de titel *De Gouden Harp* wordt niet gegeven in het album. Een gouden harp op een azuren achtergrond wordt door de koning van Ierland gebruikt vanaf de dertiende eeuw. Wanneer in 1603 Engeland, Schotland en Ierland één koninkrijk vormen, wordt de gouden harp geïntegreerd in het koninklijke wapenschild. De Ierse Vrijstaat, die in 1922 ontstaat, omarmt het symbool ook. De gouden harp verwijst dus gewoon naar Ierland zelf, maar klinkt als titel natuurlijk een stukje geheimzinniger.

BAKELANDT

16

DE GOUDEN HARP

tekeningen: HEC LEEMANS
tekst: LEEMANS-J. DANIEL

UITGEVERIJ J. HOSTE N.V.

HEC LEEMANS - J. DANIEL

16

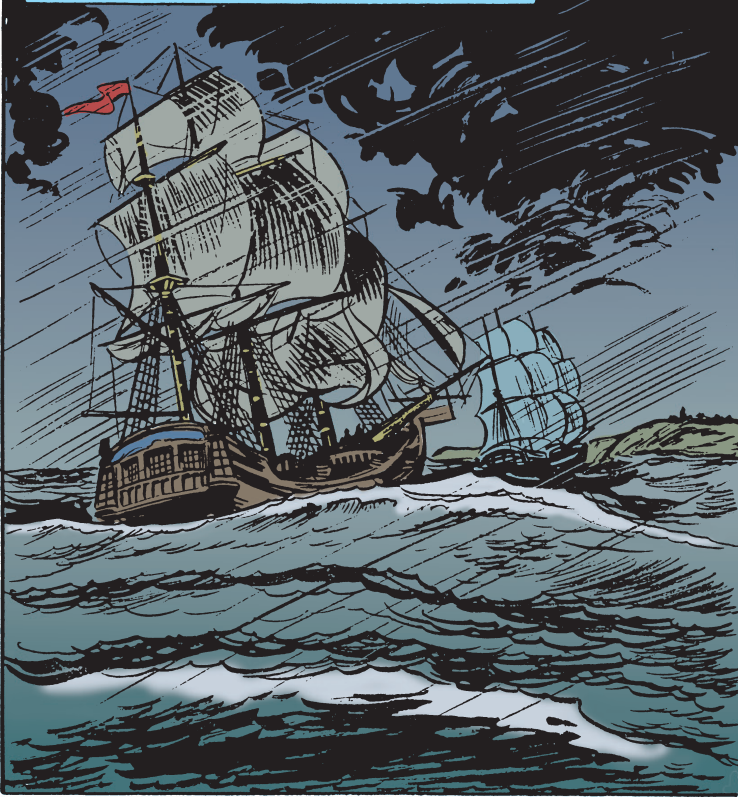
BAKELANDT

DE GOUDEN HARP

H.L.
198

VÓÓR DE KUST VAN IERLAND, IN HET SINT-GEORGE-KANAAL, TER HOOGTE VAN "TUSKAR ROCK" WORDEN TWEE FRANSE OORLOGSBODEMS, DE "AIGLON" EN DE "LIBERTÉ" VERRAST DOOR EEN PLOTS OPKOMENDE STORM.

HET SEIN, SNEL! STEEK DAT WRAKHOUT IN BRAND, ALS ZE DE BAAI BINNENGERAKEN, IN DE LUWTE VAN DE ROTSEN, ZIJN ZE GERED!!

DOOR BEURTELINGS OVER DE ENE EN DE ANDERE BOEG TE ZEILEN, OMTEGEN DE HEVIGE RUKWIND TE KUNNEN OPTORNEN, LAVEREN DE TWEE FRANSE SCHEPEN NAAR DE INGANG VAN DE BAAI VAN WEXFORD...

OP DAT MOMENT SLAAT DE AIGLON MET EEN HEVIG GEKRAAK TE PLET TER TEGEN EEN BLINDE KLIP EN ZINKT ALS EEN STEEN.

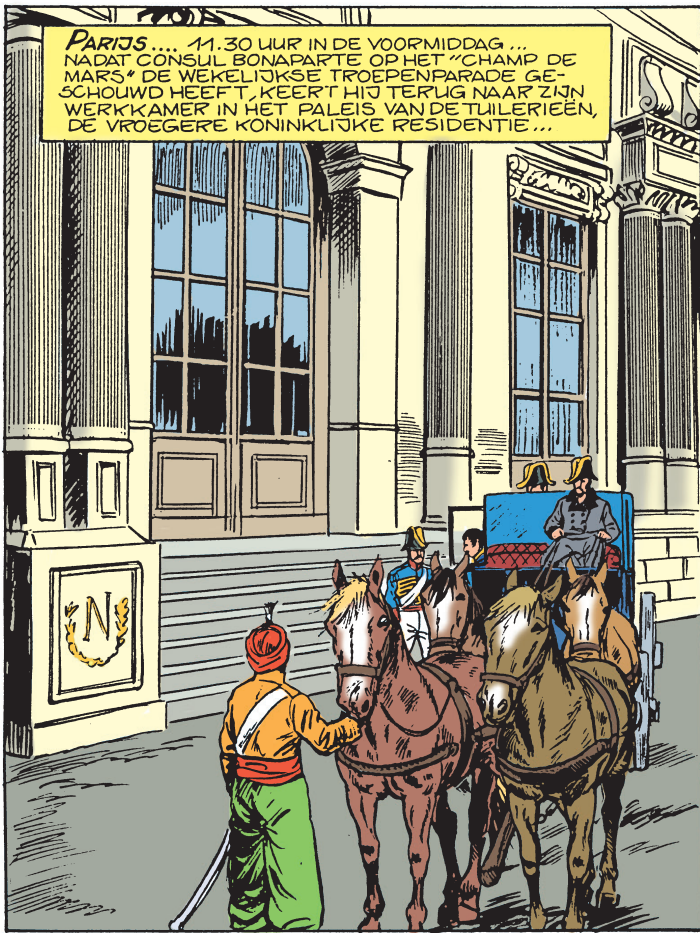

DE KAPITEIN VAN DE LIBERTÉ ZIET IN DAT HET ONMOGELIJK IS, IN DEZE STORM DE KUST TE BEREIKEN EN WENDT DE STEVEN...

TEGENSLAG, ALDIE KOSTBARE GEWEREN OP DE BODEM VAN DE ZEE... EN NUMMER TWEE LAAT ONS STIKKEN!!

PARIS ... 11.30 UUR IN DE VOORMIDDAG ... NADAT CONSUL BONAPARTE OP HET "CHAMP DE MARS" DE WEKELIJKSE TROEPENPARADE GESCHOUWD HEEFT, KEERT HIJ TERUG NAAR ZIJN WERKKAMER IN HET PALEIS VAN DE TUILERIEËN, DE VROEGERE KONINKLIJKE RESIDENTIE ...

EN?!

SLECHT NIEUWS, CITOYEN CONSUL ... OPERATIE "Gouden Harp" IS MISLUKT... EN WE HEBBEN EEN VAN ONZE SCHEPEN VERLOREN ...

JACQUES GERON, DE PRIVÉ-SECRETARIS VAN BONAPARTE DOET AAN DE "CONSUL-VOOR-HET-LEVEN" HET OMSTANDIG RELAAS VAN DE MISLUKTE WAPEN-LEVERING AAN DE IERSE OPSTANDELINGEN ...

VERVELEND ... HEËL VERVELEND ... DIE "BRAVE PATRIOTTEN" HEBBEN NOCHTANS DRINGEND GEWENEN NODIG OM DE ENGELSEN BEZIG TE HOUDEN OP EEN ... "TWEDE FRONT"!

EEN ANDER PROBLEEM, CITOYEN ... **CAYENNE**, ONZE OVERZEESE STRAFKOLONIE!!

MUITERIJ?

HET SCHELT NIET VEEL ... EEN OFFICIER WERD DOOR Z'N EIGEN MANNEN GE-DODD ... DE SCHULDIGEN WERDEN STANTE PEDE DOOR EEN KRIGGS-RAAD VEROORDEELD EN GEFUSILLEERD...

MAAR ALS ER NU NOG IETS GE-BEURT, VREES IK DAT HET DE LONT ZAL ZIJN ...

... DIE IN HET KRUITVAT GE-GOOID WORDT!!

DAT WAS TE VERWACHTEN! SOLDATEN DIE NIET BE-TAALD WORDEN, ZIJN OP HET SLAGVELD GEEN FLUIT WAARD EN DEUGEN ZEKER NIET OM IN EEN BROEIERIG TROPISCH KLIMAAT, VERGIFTIGD DOOR MUSKIETEN, SLAGEN EN ANDER ONGEDIERTE ...

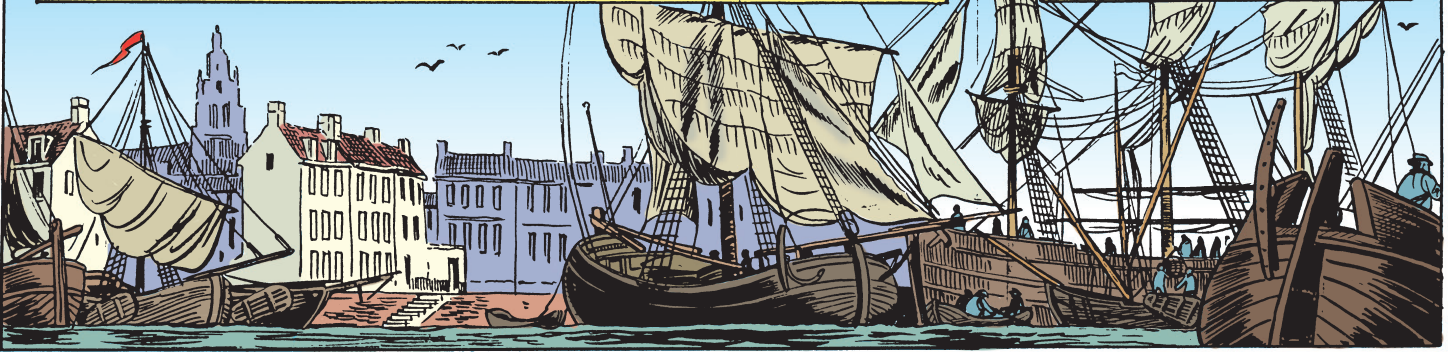

... GEVAARLIJKE GALEIBOEVEN TE BEWAKEN, DIE NIETS MEER VAN HET LEVEN TE VERWACHTEN HEBBEN EN ALTIJD BEREID ZIJN OM ACHTER HOEK OF KANT EEN BEWAKER TE KELEN ...

HIER MOETEN WE DRINGEND IETS AANDOEN. SCHRIJF OP GERON!

DEZE TWEE ELEMENTEN (DE MISLUKTE FRANSE LANDING EN DE BEROERING IN CAYENNE) DIE NIETS MET ELKAAR TE MAKEN HEBBEN, ZULLEN ERVOOR ZORGEN DAT BAKELANDT EN Z'N VRIENDEN TERECHT KOMEN IN EEN NIEUW AVONTUUR ...

... DAT BEGINT IN DE FRANSLAAMSE HAVENSTAD: DUINKERKE!

TOM KIPPER, DESERTEUR EN EX-CHIRURGIJN VAN DE ENGELSE OORLOGSVLOOT, WERD IN ENGELAND GEBOREN ...

... MAAR IS EIGENLIJK VAN IERSE AFKOMST ...

HEB JE DAAR NOG FAMILIE TOM?

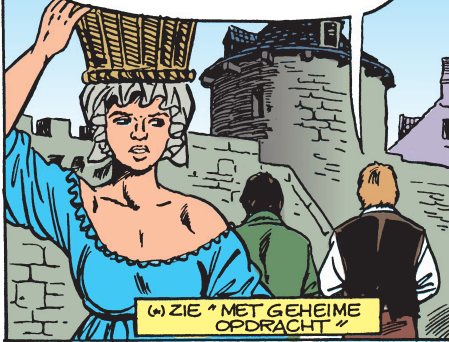
EEN NEEF ... ZO OUD ALS IK ... SEAN SHANNON ... ALS WE KLEIN WAREN, SPEELDEN WE SAMEN OP DE GRAZIGE OEVERS VAN DE "KENMARE" ... IK HEB HEIMWEE NAAR HET "GROENE ERIN" KAPITEIN ...

EEN GESCHIKTE BOOT VINDEN OM DE OVERSTEEK TE WAGEN, DAT ZAL HET PROBLEEM ZIJN ...

... VERGEET NIET DAT SINDS ONS "ENGELS AVONTUUR" JOUW SIGNALEMENT OVERBEKEND IS BIJ DE FRANSE GENDARMEN ... (*)

HEY! WE HEBBEN GELUK ... DAAR LIGT EEN IERSE "COASTER" (*)!

... HOE WEET JE ZO ZEKER DAT HET EEN IER IS!?

ENKEL HET VISSERSVOLK UIT HET IERSE GRAAFSCHAP KERRY DRAAGT ZO'N RUIGE MUTS VAN OTTERVEL! ...

